

คุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21

Characteristics of Guidance Teachers in the 21st Century

อุราปรีดิ์ เกิดในมงคล

Urapree Kerdnaimongkol

ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Department of Psychology and Guidance, Faculty of Education, Silpakorn University, Thailand

ABSTRACT

Background and Objectives: Guidance teachers in the 21st century play a crucial role in supporting students to cope with changes in education and society. Their role is not only to help students adapt, make decisions, and solve problems, but also to inspire them. They must work to develop students' full potential by using psychological skills and modern technology to meet the context of the world today. This study has two aims: (1) to identify essential characteristics of 21st-century guidance teachers and (2) to propose guidelines for their professional development.

Methodology: This study employed a qualitative approach. School administrators, distinguished guidance teachers, expert counselors, and parent representatives from outstanding secondary schools in Thailand's western region were selected for participation. Data collection involved (1) case studies, (2) semi-structured interviews with key stakeholders, and (3) validation discussions. Thematic analysis was conducted to identify core characteristics and effective development strategies.

Main Results: The study found that 21st-century guidance teachers must demonstrate ethical integrity, uphold professional standards, and serve as facilitators in guiding students. They should possess expertise in psychology, counseling, and digital tools, enabling them to assess and address students' diverse needs effectively. Additionally, they must exhibit strong interpersonal skills to foster trust and collaboration with students, parents, and educators. A guidance teacher's personality plays an essential role in guiding effectiveness. Traits required include empathy, patience, listening and actively creating a supportive and motivating environment. Integrating these attributes ensures that guidance teachers can assist students in making informed decisions, adapt to challenges, and realize their full potential. Schools should promote professional development for guidance teachers, mentoring and networking opportunities to enhance these characteristics. Institutional support is crucial and includes the key performance indicators (KPIs), structured plans, and incentive programs for guidance teachers. Additionally, educational institutions should provide standardized training, clear job descriptions, handbooks, and access to essential resources. Teachers can continuously develop their skills and effectively contribute to

ARTICLE INFO

Article history:

Received 4 June 2021

Received in revised form

21 December 2021

Accepted 23 December 2021

Available online

1 April 2025

Keywords:

characteristics of guidance teachers (คุณลักษณะของครูแนะแนว), the 21st century (ศตวรรษที่ 21)

student development by ensuring these support mechanisms and guidance.

Discussion: The findings highlight the need for continuous adaptation in guidance teacher training. Ethical integrity and professionalism ensure high-quality services, while technical skills address modern educational challenges. In addition, guidance teacher's personality and interpersonal skills can enhance their trustworthiness and ability to collaborate with students. Schools and policymakers must recognize this evolving role and provide a strong support framework. However, barriers such as administrative workload, limited training, and inadequate resources must be addressed.

Conclusions: This study emphasizes the significance of guidance teachers in shaping student success. Strengthening their ethical, professional, and interpersonal competencies can maximize their effectiveness. The guidelines proposed within this study offer structured approaches that utilize institutional support and professional development to improve the efficacy of guidance teachers. Future research should explore these strategies across different educational levels to enhance guidance teacher effectiveness in various contexts. A well-trained guidance workforce will contribute to a more effective education system and a stronger society.

**Corresponding author*

E-mail address: kerdnaimongkol.u@gmail.com

บทคัดย่อ

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์: ครูแนะแนวมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนนักเรียนในยุคที่การศึกษาและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้บทบาทในการช่วยให้นักเรียนสามารถตัดสินใจและปรับตัวได้แล้ว ครูแนะแนวยังต้องสามารถสร้างแรงบันดาลใจและพัฒนาศักยภาพของนักเรียนผ่านทักษะทางจิตวิทยาและเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ระบุคุณลักษณะที่จำเป็นของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 และ (2) เสนอแนวทางในการพัฒนาวิชาชีพของครูแนะแนวให้เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน

ระเบียบวิธีวิจัย: การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนวที่มีผลงานดีเด่น ผู้เชี่ยวชาญด้านการให้คำปรึกษา และตัวแทนผู้ปกครองจากโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีผลงานดีเด่นในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดย (1) การศึกษากรณีตัวอย่าง (2) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก และ (3) การประชุมอภิปรายเพื่อยืนยันและปรับปรุงแนวทางที่เสนอ ทั้งนี้ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อสังเคราะห์คุณลักษณะหลักและกลยุทธ์การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย: ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ควรมีความซื่อสัตย์ทางจริยธรรม ยึดมั่นในมาตรฐานวิชาชีพ และปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำให้คำปรึกษาแก่นักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ควรมีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านจิตวิทยา การให้คำปรึกษา และเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้สามารถวิเคราะห์และตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งควรมีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือกับนักเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรทางการศึกษา บุคลิกภาพของครูแนะแนวยังเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งควรมีความเห็นอกเห็นใจ มีความอดทน มีความสามารถในการฟังอย่างตั้งใจ และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเองของนักเรียน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะเหล่านี้ โรงเรียนควรส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพผ่านการฝึกอบรม การให้คำปรึกษา และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ นอกจากนี้ควรมีการสนับสนุนจากหน่วยงานด้านการศึกษา โดยมีการกำหนดตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีการวางแผนการพัฒนาและจัดสรรสิ่งจูงใจให้กับครูแนะแนว อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดการฝึกอบรมเชิงมาตรฐาน จัดทำคู่มือด้านวิชาชีพ และสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็น เพื่อให้ครูแนะแนวสามารถพัฒนาทักษะของตนได้อย่างต่อเนื่องและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนานักเรียน

อภิปรายผล: ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาและปรับตัวของหลักสูตรฝึกอบรมครูแนะแนวให้เหมาะสมกับบริบทของศตวรรษที่ 21 ความซื่อสัตย์ทางจริยธรรมและความเป็นมืออาชีพเป็นปัจจัยสำคัญในการให้บริการแนะแนวอย่างมีคุณภาพ ในขณะที่ทักษะด้านเทคนิคจะช่วยให้ครูแนะแนวสามารถรับมือกับความท้าทายทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้บุคลิกภาพและทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างครูแนะแนวและผู้เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามยังมีอุปสรรคที่ต้องได้รับการแก้ไข เช่น ภาระงานที่มากเกินไป การขาดโอกาสในการพัฒนาตนเอง ข้อจำกัดด้านทรัพยากร เป็นต้น

สรุปผลการวิจัย: การศึกษานี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของครูแนะแนวในการช่วยพัฒนานักเรียนให้ประสบความสำเร็จ โดยการเสริมสร้างคุณลักษณะทางด้านจริยธรรม ความเป็นมืออาชีพ และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของครูแนะแนวได้ โดยแนวทางที่เสนอในงานวิจัยนี้เป็นแนวทางเชิงโครงสร้างที่สามารถนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาศักยภาพของครูแนะแนวผ่านการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ ทั้งนี้การวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตไปยังระดับการศึกษาต่าง ๆ เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลาย ทั้งนี้ การที่ครูแนะแนวมีคุณลักษณะที่เหมาะสมจะช่วยพัฒนาและยกระดับคุณภาพระบบการศึกษา รวมถึงสามารถส่งเสริมการเติบโตของสังคมโดยรวม

บทนำ

ครูนับว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการช่วยเหลือตลอดจนส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความสามารถในการเผชิญปัญหา มีทักษะชีวิต ตลอดจนเป็นผู้ที่มีศักยภาพโดยเข้าใจถึงความต้องการความ

สนใจ และความถนัดของตน นอกเหนือจากการมีหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ แก่ผู้เรียน จากบทบาทดังกล่าวครูทุกคนจึงควรสามารถที่จะแนะแนวผู้เรียนให้มีแนวทางในการดำเนินชีวิต โดยครอบคลุมถึงในเรื่องของการศึกษา อาชีพ และเรื่องส่วนตัวและสังคม ดังที่กระทรวงศึกษาธิการได้กล่าวถึงบทบาทของครูที่สำคัญประการหนึ่งว่าต้องสามารถแนะแนวผู้เรียนได้ ซึ่งตามความหมายของการแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลให้สามารถตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดความสำเร็จในชีวิต (English, H. B., & English, A. C., 1970) ทั้งนี้สอดคล้องกับที่ Shertzer and Lincon (1979) ได้กล่าวถึงความหมายของการแนะแนวไว้ว่า เป็นวิธีการที่บุคคลหนึ่งช่วยเหลือบุคคลหนึ่งให้สามารถตัดสินใจเลือกสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม สามารถแก้ไขปัญหาของตนเอง รวมทั้งสามารถปรับตัวได้จากความหมายดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าการแนะแนวเป็นงานที่มีความสำคัญในการช่วยเหลือผู้เรียนอย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นในเชิงการป้องกันการแก้ไข และการส่งเสริมพัฒนา

หนึ่งในมาตรฐานของการแนะแนวซึ่งมีผลต่อคุณภาพของการดำเนินงานแนะแนวที่สำคัญคือ มาตรฐานที่ 3 คือ ครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนว ดำเนินงานแนะแนวตามหลักการ ปรัชญา ขอบข่าย เป้าหมาย และจรรยาบรรณของการแนะแนว โดยมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญคือการมีความรู้ความสามารถในการดำเนินการแนะแนวตามปรัชญา ขอบข่าย เป้าหมายการแนะแนว และปฏิบัติตามจรรยาบรรณแนะแนว (The Guidance Association of Thailand, 2015) จากมาตรฐานดังกล่าว ผู้ที่จะเป็นครูแนะแนวหรือทำงานแนะแนวจึงควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในงานแนะแนว โดยยึดมั่นในจรรยาบรรณแนะแนวแล้ว ก็ควรต้องยอมรับในตัวผู้เรียน ตลอดจนให้การบริการหรือช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ ดังที่ระบุไว้ในข้อบังคับของสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 เกี่ยวกับคุณลักษณะจรรยาบรรณวิชาชีพจิตวิทยาการแนะแนวที่สำคัญไว้ว่าเป็นผู้ที่ยอมรับและศรัทธาในวิชาชีพ และปฏิบัติงานตามหลักวิชาชีพจิตวิทยาการแนะแนว มีการให้บริการด้วยความเต็มใจโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีความเอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมและให้กำลังใจแก่ผู้รับบริการอย่างเท่าเทียม ตลอดจนเคารพสิทธิไม่แสวงหาผลประโยชน์จากผู้รับบริการ รักษาความลับของผู้รับบริการและผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการพัฒนาตนเองในด้านวิชาชีพ รวมทั้งมีการส่งต่อการบริการไปยังบุคคลที่เหมาะสมหากอยู่เหนือความสามารถของตน

นอกจากนั้นครูผู้แนะแนวควรเป็นนักฟังที่ดี เน้นให้ผู้เรียนสามารถค้นหาปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตัวเอง กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะในด้านต่าง ๆ อย่างครบถ้วน ตลอดจนครูแนะแนวควรมีทักษะในการสื่อสารและสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งในการสอนหรือดำเนินกิจกรรม และสืบค้นข้อมูลความรู้ใหม่ต่าง ๆ (Funchian, 2019) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงครูไทยในศตวรรษที่ 21 ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะครูที่มีคุณภาพแล้วพบว่าควรเป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครูและเป็นผู้ให้ รวมทั้งมีความรู้ความสามารถและทักษะในการจัดการเรียนรู้ การสื่อสาร เป็นผู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ เทคโนโลยี ความก้าวหน้าทางวิทยาการ มีการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน และเป็นแบบอย่างทางคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม (Quality Learning Foundation, 2014) การที่ครูแนะแนวรวมทั้งครูผู้สอนมีลักษณะที่สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงในการที่เป็น

ส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียนและเป็นการยกระดับคุณภาพครูในศตวรรษที่ 21 นั้น จึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการส่งเสริมผู้เรียนให้สามารถปรับตัวโดยรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงและเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตนเองอย่างสูงสุดตามศักยภาพของตน ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ที่กล่าวถึงการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถของบุคคลในแต่ละช่วงวัย พัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 รวมถึงการเตรียมความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง โดยมีคุณธรรม จริยธรรม และสุขภาวะที่ดี (Office of the National Economic and Social Development Board, 2016)

การพัฒนาครูแนะแนวตลอดจนครูผู้สอนให้มีคุณลักษณะของการเป็นครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งที่สำคัญต่อการช่วยส่งเสริมผู้เรียนในทุกด้าน โดยเป็นผู้ที่มีความพร้อมต่อการประกอบอาชีพ การปรับตัวในสังคม และเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาประเทศต่อไป ดังที่ อารียา หมดนุรักษ์ หัวหน้างานแนะแนวมัธยมปลาย โรงเรียนอิสลามสันติชน (Komchadluek, 2014) ได้กล่าวว่า ครูแนะแนวเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จของเด็ก เพราะฉะนั้นหน้าที่ครูต้องหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เตรียมความรู้ใหม่ ๆ ให้เด็กอย่างสม่ำเสมอ เพราะเทคโนโลยี ความรู้ใหม่เกิดขึ้นทุกวัน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 และเสนอแนวทางในการส่งเสริมครูแนะแนวให้มีคุณลักษณะที่สอดคล้องต่อการพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน โดยครอบคลุมถึงการช่วยเหลือผู้เรียนทั้งในด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม ทั้งนี้แนวทางดังกล่าวจะได้เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการพัฒนาครูแนะแนวรวมทั้งครูผู้สอนให้มีคุณลักษณะของการเป็นครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21

วิธีการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนวดีเด่น ครูแนะแนวผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนว และตัวแทนผู้ปกครอง ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในภูมิภาคตะวันตก มีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้ 1) เป็นสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลเกี่ยวกับการดำเนินงานแนะแนวดีเด่นหรือมีครูแนะแนวดีเด่นในรอบ 5 ปี (พ.ศ. 2557 – 2561) ได้แก่ โรงเรียนวัดไร่จิงวิทยา โรงเรียนพรหมานุสรณ์ โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย และโรงเรียนท่าสายวิทยา 2) เป็นสถานศึกษาที่เป็นศูนย์แนะแนวต้นแบบหรือศูนย์แนะแนวประจำจังหวัด จำนวน 8 โรงเรียน โดยทำการสุ่มเลือกมาร้อยละ 50 เป็นจำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย โรงเรียนศรัทธาสมุทร โรงเรียนสงวนหญิง และ โรงเรียนเบญจมราชูทิศราชบุรี และ 3) เป็นสถานศึกษาที่มีผลงานด้านการ

แนะแนวเป็นที่ยอมรับโดยเป็นแหล่งศึกษาดูงานของสถานศึกษาอื่น ๆ รายละเอียดของการสุ่มตัวอย่างในการวิจัยมีดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษารายกรณีเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ คณะกรรมการแนะแนวในสถานศึกษา 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนพรหมานุสรณ์ และโรงเรียนวัดไร่จิงวิทยา

2. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคุณลักษณะและแนวทางส่งเสริมคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน จากโรงเรียนสวณหญิง และโรงเรียนพรหมานุสรณ์ ครูแนะแนวดีเด่น จำนวน 4 คน จากโรงเรียนวัดไร่จิงวิทยา โรงเรียนพรหมานุสรณ์ โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย และโรงเรียนท่าทรายวิทยา โรงเรียนละ 1 คน ครูแนะแนว จำนวน 11 คน จากโรงเรียนวัดไร่จิงวิทยา จำนวน 3 คน โรงเรียนพรหมานุสรณ์ จำนวน 4 คน และโรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย โรงเรียนศรัทธาสมุทร โรงเรียนเบญจมราชูทิศราชบุรี โรงเรียนสวณหญิง โรงเรียนละ 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนว จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนวจากกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 1 คน และอาจารย์ผู้สอนด้านการแนะแนวในมหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน ตัวแทนผู้ปกครองจากโรงเรียนพรหมานุสรณ์ จำนวน 2 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 โดยเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับระดับนโยบายการแนะแนว ผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนว ศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบงานแนะแนว และกรรมการสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย จำนวน 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีดังนี้

1. แนวทางการศึกษารายกรณี (Case Study) ในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ โดยมีวิธีการดังนี้ 1) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการศึกษารายกรณี 2) กำหนดกรอบแนวคิด ประเด็นการศึกษารายกรณี เพื่อให้มีรายละเอียดครอบคลุมครบถ้วนในประเด็นที่ต้องการศึกษา 3) นำแนวทางการศึกษารายกรณีที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ว่าเนื้อหาของแนวทางการศึกษารายกรณีสอดคล้องตรงประเด็น และครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 4) นำแนวทางการศึกษารายกรณีให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแล้วมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และ 5) นำแนวทางการศึกษารายกรณีไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะและแนวทางส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 มีวิธีการดังนี้ 1) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะและแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 2) กำหนดกรอบแนวคิด ประเด็นการสัมภาษณ์ เพื่อให้มีรายละเอียดครอบคลุมครบถ้วนในประเด็นที่ต้องการศึกษา 3) นำแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะและแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยเนื้อหาข้อความในแบบสัมภาษณ์สอดคล้องตรงประเด็น และครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 4) นำแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะและแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแล้วมาปรับปรุงแก้ไข

ตามข้อเสนอแนะ 5) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับครูแนะแนวในสถานศึกษา ภูมิภาคตะวันตกที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย และ 6) นำแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ คุณลักษณะและแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ในการเก็บรวบรวม ข้อมูลต่อไป

3. แนวคำถามในการประชุมวิพากษ์แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 มีวิธีการดังนี้ 1) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประชุมวิพากษ์ 2) กำหนดกรอบแนวคิด ประเด็นการประชุมวิพากษ์ เพื่อให้มีรายละเอียดครอบคลุมครบถ้วนในประเด็นที่ ต้องการศึกษา 3) นำแนวคำถามในการประชุมวิพากษ์แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนว ในศตวรรษที่ 21 ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยเนื้อหาของแนวคำถามสอดคล้อง ตรงประเด็น และครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 4) นำแนว คำถามในการประชุมวิพากษ์แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบแล้วมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และ 5) นำแนวคำถามในการประชุมวิพากษ์แนวทางการ ส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ รายงานการศึกษาวิจัยและผลงานวิจัยเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหรือสร้างแบบสัมภาษณ์ รวมทั้งเพื่อนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในการ วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลในการวิจัย นอกจากนั้นมีการสัมภาษณ์โดยขอความร่วมมือจากสถานศึกษา หรือบุคคลที่เป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการวิจัย มีการดำเนินการบันทึกข้อมูลโดยวิธีการจด บันทึกข้อมูลและการบันทึกเสียงของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งขออนุญาตก่อนทำการบันทึกเสียงเพื่อนำมาใช้ใน กระบวนการตรวจสอบและตรวจทานความถูกต้องในภายหลัง และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุม วิพากษ์แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับงาน เน้นแนะ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ พ.ศ. 2561-2563

ผลการศึกษา

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21

การศึกษาคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ทั้งจากสถานศึกษาที่เป็นกรณีศึกษาและ สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาอื่น ๆ ในภูมิภาคตะวันตก ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนวดีเด่นและครูแนะแนว ผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนว และตัวแทนผู้ปกครอง สามารถสรุปได้ว่า คุณลักษณะของของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. ด้านจรรยาบรรณหรือบทบาทหน้าที่ โดยเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเป็นครู ยึดมั่นปฏิบัติ หน้าที่ตามจรรยาบรรณของการแนะแนว เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ มุ่งช่วยเหลือโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน มีการดำเนินการให้บริการแนะแนวครบทั้ง 5 บริการ ได้แก่ บริการสำรวจข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล บริการสนเทศ บริการให้การปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล และบริการติดตามผล ครอบคลุมขอบข่าย

ทั้งการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม โดยมีบทบาทเป็นผู้เอื้ออำนวย ช่วยให้นักเรียนสามารถเลือกและตัดสินใจได้อย่างสอดคล้องกับตนเองอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจตนเอง นอกจากนั้นมีการติดตามโดยประสานความร่วมมือกับครูประจำชั้นและผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน มีการส่งต่อเพื่อการช่วยเหลือนักเรียนอย่างเต็มที่หากมีความจำเป็น และมีการสร้างองค์ความรู้ทางด้านการแนะแนว

2. ด้านความรู้และทักษะ โดยเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การสอนและจัดกิจกรรมแนะแนว มีความรู้ทางด้านจิตวิทยา การให้การปรึกษา การใช้เครื่องมือและแบบทดสอบต่าง ๆ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งควรมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ เพื่อสามารถส่งเสริมนักเรียนได้อย่างเต็มที่และสอดคล้องกับความต้องการ เช่น ด้านอาชีพ ภาษา การทำแฟ้มสะสมผลงาน ระบบการศึกษา เป็นต้น และมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การสืบค้นข้อมูลที่ทันสมัย ถูกต้อง และเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน โดยต้องมีการพัฒนาฝึกฝนทักษะ และเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ

3. ด้านบุคลิกภาพ โดยมีความน่าไว้วางใจ จริงใจ สุภาพอ่อนโยน ร่าเริงแจ่มใส มีอารมณ์ขัน เป็นผู้ฟังที่ดี ไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น มีเมตตา เสียสละ เอาใจใส่นักเรียน สามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี สามารถยอมรับข้อผิดพลาดและรู้จักให้อภัยผู้อื่นโดยเฉพาะผู้เรียน

4. ด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี ปรับตัวได้ทั้งกับเพื่อนร่วมงานและนักเรียน มีการสื่อสารในทางบวก สามารถประสานหรือสร้างเครือข่ายในการทำงานที่ดี รวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในงานแนะแนว

การสัมภาษณ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับผลต่อนักเรียนหรือโรงเรียน ซึ่งหากโรงเรียนมีครูแนะแนวที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 แล้วก็สามารถช่วยให้นักเรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเองมากยิ่งขึ้น อันเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้มากขึ้น นอกจากนั้นช่วยให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่น เห็นคุณค่าในตนเอง มีแนวทางในการศึกษาต่อหรือเลือกสายอาชีพที่ตรงกับความต้องการ และสามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ มีเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจนขึ้น มีทักษะในการแก้ปัญหาและความสามารถในการตัดสินใจ มีความรู้และทักษะใหม่ ๆ ที่ทันสมัย สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างเท่าทัน รวมทั้งมีทักษะในการสื่อสาร ทำงานเป็นทีม เกิดทักษะชีวิตที่สามารถทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมีความเข้มแข็งทางจิตใจ นอกจากนั้นส่งผลให้โรงเรียนมีครูแนะแนวที่มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถจัดบริการแนะแนวที่มีประสิทธิภาพ มีหลักสูตรด้านการแนะแนวที่เป็นมาตรฐานสากลโดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนบรรลุเป้าหมาย มีประสิทธิภาพ และส่งผลให้ผู้ปกครองมีความเชื่อมั่น ไว้วางใจต่องานแนะแนวของโรงเรียน

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21

การศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ทั้งจากสถานศึกษาที่เป็นกรณีศึกษาและสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาอื่น ๆ ในภูมิภาคตะวันตก ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนวดีเด่นและครูแนะแนว ผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนว ตัวแทนผู้ปกครอง และ

การประชุมวิพากษ์เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 2 โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแนะแนว สามารถสรุปผลการศึกษาดำเนินการตามบทบาทของครูแนะแนวและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

1. ครูแนะแนว ควรมีการกำหนดพันธกิจและวิสัยทัศน์ของงานแนะแนวอย่างชัดเจน เพื่อให้ทราบทิศทางในการดำเนินงานและแนวทางในการพัฒนาครูแนะแนว มีการส่งต่อหรือถ่ายทอดงานแก่ครูแนะแนวในแต่ละรุ่นเพื่อส่งเสริมและพัฒนาครูแนะแนวอย่างต่อเนื่อง มีการเข้าร่วมฝึกอบรมเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านต่าง ๆ เช่น หลักการแนะแนวและบทบาทหน้าที่ของครูแนะแนว การให้การปรึกษารวมทั้งแนวคิด ทฤษฎีการให้การปรึกษาใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการให้บริการการปรึกษา เพื่อให้เกิดแนวทางในการช่วยเหลือที่หลากหลาย นอกจากนั้นควรมีการพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยา การใช้เครื่องมือเพื่อศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล โดยมีคุณภาพและมาตรฐาน มีการพัฒนาบุคลิกภาพ การใช้สื่อดิจิทัลให้เป็นประโยชน์และเข้าถึงได้อย่างเท่าทัน มีการพัฒนาความรู้ด้านภาษาอังกฤษ และมีการศึกษาดูงาน สร้างเครือข่ายทั้งกับบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายหรือสถานศึกษา เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาครูแนะแนวในด้านต่าง ๆ

2. ผู้บริหารหรือโรงเรียน ควรเป็นผู้นำในการกำหนดพันธกิจและวิสัยทัศน์ของงานแนะแนวให้ชัดเจนโดยสอดคล้องกับแผนพัฒนางานแนะแนวและทิศทางของการแนะแนว มีการกำหนดเป้าหมายตัวชี้วัดความสำเร็จของครูแนะแนว กำหนดนโยบายที่ส่งเสริมระบบพัฒนาครูแนะแนวที่ชัดเจน โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาครูแนะแนวทั้งในด้านความรู้และบทบาทให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ ที่ช่วยให้เกิดความพร้อมของครูแนะแนวในการปฏิบัติงานแนะแนว เช่น สถานที่งบประมาณ สื่อหรืออุปกรณ์ที่ทันสมัย ระบบเทคโนโลยีที่เพียงพอต่อการพัฒนาครูแนะแนวหรือการปฏิบัติงานแนะแนว เป็นต้น นอกจากนั้นควรมีการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันทำงานระหว่างบุคลากรเก่าและใหม่ มีการสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนในสถานศึกษามีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาครูแนะแนวรวมทั้งความสามารถในการปฏิบัติงาน ควรมีการยกย่อง เชิดชูครูแนะแนวที่มีผลการปฏิบัติงานด้านงานแนะแนวดีเด่น เพื่อเป็นการสนับสนุนและให้กำลังใจครูแนะแนวในการพัฒนาตนเองต่อไป

3. หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรมีระบบและกระบวนการผลิตครูแนะแนวที่มีคุณภาพและมาตรฐานโดยให้มีวุฒิการศึกษา (ปริญญาตรี) ที่สอดคล้อง มีการจัดอบรมด้านการแนะแนวตามหลักที่คณะกรรมการแนะแนวการศึกษาและอาชีพกำหนด เพื่อส่งเสริมให้ครูทุกคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของงานแนะแนว นอกจากนั้นควรมีการกำหนดบทบาทความรับผิดชอบของการแนะแนวอย่างชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถของครูแนะแนว มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาครูแนะแนว โดยมีการสร้างเครือข่ายครูแนะแนวและเครือข่ายต่าง ๆ ระหว่างสถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการส่งเสริมให้มีระบบพี่เลี้ยง เช่น ระหว่างโรงเรียนกับมหาวิทยาลัย และส่งเสริมให้โรงเรียนศูนย์แนะแนวที่มีความพร้อมเป็นแหล่งความรู้ ข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ รวมทั้งเป็นศูนย์ให้คำปรึกษาแก่ครูแนะแนวโรงเรียนเครือข่ายและโรงเรียนในเขตพื้นที่ เพื่อเป็นแหล่ง

สนับสนุนและพัฒนาความสามารถรวมทั้งการปฏิบัติงานของครูแนะแนว นอกจากนั้นควรมีการจัดทำคู่มือสื่อหรือนวัตกรรมสำหรับครูที่ทำหน้าที่แนะแนว ครูที่ปรึกษา หรือมีฐานข้อมูลส่วนกลางที่เป็นประโยชน์แก่การพัฒนาความรู้ ความสามารถของครูแนะแนว และส่งเสริมครูแนะแนวให้มีการพัฒนาความรู้ทางการแนะแนว โดยมีการศึกษาอย่างเป็นระบบผ่านกระบวนการวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ และหน่วยงานภาครัฐและกระทรวงศึกษาธิการให้การสนับสนุนช่วยเหลือหรือแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงานของครูแนะแนวให้มีประสิทธิภาพตามกรอบแนวทางการปฏิบัติที่ดี

การสัมภาษณ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับอุปสรรคในการพัฒนาให้เป็นครูแนะแนวที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 นั้นพบว่าสามารถเกิดจากตัวครูแนะแนวเอง เช่น การขาดทักษะ ความรู้เฉพาะทางด้านการแนะแนว ซึ่งอาจเกิดจากความสอดคล้องของวุฒิการศึกษา มีการทำงานในเชิงรับ ไม่สามารถปรับตัวทางด้านเทคโนโลยี ขาดบทบาทในการปรับหลักสูตรหรือปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ ซึ่งอาจมาจากการะงัน รวมถึงการขาดการประสานงานกับผู้ที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือหรือมีบทบาทต่อการพัฒนาครูแนะแนว และอาจเกิดจากการที่ผู้บริหารสถานศึกษาไม่เข้าใจถึงความสำคัญของงานแนะแนว ซึ่งส่งผลต่อการให้การสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาครูแนะแนว รวมทั้งหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนว และอาจขาดการกำหนดบทบาทที่ชัดเจนของครูแนะแนว การให้การสนับสนุนในด้านเครื่องมือ สื่อ นวัตกรรม ฐานข้อมูลในการเผยแพร่ข้อมูลทางด้านแนะแนวที่เป็นประโยชน์ต่อครู การจัดโครงการ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายระหว่างครูแนะแนวหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาครูแนะแนว

อภิปรายผล

1. การศึกษาคูณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 พบว่า คุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 นั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านจรรยาบรรณหรือบทบาทหน้าที่ 2) ด้านความรู้และทักษะ 3) ด้านบุคลิกภาพ และ 4) ด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยในด้านจรรยาบรรณหรือบทบาทหน้าที่นั้น ครูแนะแนวควรเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเป็นครู ยึดมั่นในจรรยาบรรณของการแนะแนว โดยเก็บความลับของผู้ขอรับบริการโดยไม่แสวงหาผลประโยชน์ ซึ่งการยึดมั่นและปฏิบัติตามจรรยาบรรณของการแนะแนวนั้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของคุณลักษณะของครูแนะแนว อันส่งผลต่อผู้ขอรับบริการหรือนักเรียนโดยตรง หากครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนวยึดมั่นในจรรยาบรรณย่อมส่งผลให้ผู้ขอรับบริการหรือนักเรียนเกิดความไว้วางใจ อบอุ่นใจ ตลอดจนสามารถสนับสนุนให้นักเรียนเกิดความเข้าใจตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสามารถเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ The Guidance Association of Thailand (2015) ได้กล่าวถึงมาตรฐานการแนะแนวในส่วนของการปฏิบัติตามจรรยาบรรณแนะแนวไว้ว่าครูแนะแนวควรให้บริการด้วยความเต็มใจ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ยอมรับและศรัทธาในวิชาชีพ เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่ผู้รับบริการโดยเสมอหน้า ตลอดจนมีการพัฒนาตนเองในด้านวิชาชีพให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ปฏิบัติงานตามหลักวิชาชีพ รักษามาตรฐานและรับผิดชอบต่อการประกอบวิชาชีพ ยุติการให้บริการที่นอกเหนือความสามารถ

ของตนและส่งต่อไปยังบุคคลที่เหมาะสม รักษาความลับของผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้อง เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากผู้รับบริการ รวมถึงเคารพสิทธิและไม่แสวงหาผลประโยชน์จากผู้รับบริการ สอดคล้องกับการศึกษาของ Benjawan (1999) ที่ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะของครูแนะแนว ตามความคาดหวังของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพระหฤทัย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีความคาดหวังในคุณลักษณะของครูแนะแนวอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีความคาดหวังให้ครูแนะแนวมีความซื่อสัตย์ รักษาความลับและไว้วางใจได้ ยึดหลักคุณธรรมในการทำงาน เป็นผู้ที่มีการอุทิศตน และมีจริยธรรมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

ด้านความรู้และทักษะก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 หากครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนวขาดความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานแนะแนว ย่อมส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการให้บริการแนะแนว ซึ่งนอกจากควรมีความรู้ทางด้านจิตวิทยา การให้การปรึกษาควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องมือและแบบทดสอบต่าง ๆ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากนั้นครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนวในศตวรรษที่ 21 ควรมีความรู้รอบรู้ในเรื่องอาชีพ ภาษา การทำแฟ้มสะสมงาน ระบบการศึกษา เป็นต้น และมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพร้อมทั้งการสืบค้นข้อมูลที่ทันสมัย ถูกต้อง เป็นประโยชน์ต่อนักเรียน โดยมีการพัฒนาฝึกฝนทักษะ และเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ สอดคล้องกับที่ Cristina and Mihaela (2015) ได้กล่าวไว้ว่าในปัจจุบันนักเรียนยังคงมีความต้องการการให้การปรึกษาและการแนะแนว เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการค้นหาความสามารถของตนเอง เห็นถึงแนวโน้มความชอบและการวางแผนอนาคตเพื่อไปสู่ทิศทางที่ถูกต้อง ครูแนะแนวจึงควรมีการปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยี มีการแสวงหาความรู้อยู่เสมอ เนื่องจากมีบทบาทในการช่วยชี้แนะแนวทาง และผลักดันให้นักเรียนอยู่ในทางที่ถูกที่ควร ครูจึงจำเป็นต้องพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลาเพื่อประโยชน์ของนักเรียน ชุมชน และสังคม (Jan, 2017) และดังที่ กานติมา ศรีทิพย์ ได้กล่าวถึงบทบาทของครูแนะแนวในการศึกษายุค 4.0 ไว้ว่าต้องตื่นตัว เรียนรู้ตลอดเวลา ทันสมัยให้ทันเด็ก และจำเป็นต้องเรียนรู้อะไรใหม่ ๆ โดยเฉพาะในเรื่องของสาขาวิชา คณะวิชา การเรียนในสาขาใหม่ ๆ ที่เข้ากับยุคดิจิทัล โดยต้องรู้ให้รอบด้าน เพื่อสามารถให้คำปรึกษาและแนะนำเด็ก ๆ ได้ (Salika Knowledge Sharing Space, 2020)

ด้านบุคลิกภาพก็เป็นองค์ประกอบสำคัญของการเป็นครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ด้วยเช่นกัน บุคลิกภาพของครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สนับสนุนให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ ช่วยให้นักเรียนเกิดความไว้วางใจ สบายใจ สามารถส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ และจงใจให้นักเรียนขอรับบริการให้การปรึกษาและบริการแนะแนวมากยิ่งขึ้น ดังที่ Sameerung (2010) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูแนะแนวตามความคาดหวังของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยผลการศึกษาพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความคาดหวังในบทบาทและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูแนะแนวอยู่ในระดับมาก ซึ่งความคาดหวังในส่วนของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูแนะแนวเรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านความรู้ความสามารถ ทั้งนี้ Lim Aree (2005) อ้างถึงใน

Sameergun (2010) กล่าวถึงคุณสมบัติของครูแนะแนวที่จำเป็นประการหนึ่งคือควรไวต่อความต้องการและความรู้สึกของผู้อื่น มีศิลปะในการพูดและการฟัง ซึ่งสามารถทำให้การแนะแนวบรรลุเป้าหมาย นอกจากนั้นครูแนะแนวควรมีสภาพจิตดี มีอารมณ์มั่นคง สุขุมรอบคอบ ใจกว้าง อารมณ์ขัน และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ด้านมนุษยสัมพันธ์ก็เป็นอีกประกอบหนึ่งของการเป็นครูแนะแนวและครูที่ทำหน้าที่แนะแนว โดยครูแนะแนวและครูที่ทำหน้าที่แนะแนวควรเป็นผู้ที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี สามารถปรับตัวได้ทั้งกับเพื่อนร่วมงานและนักเรียน เป็นผู้ที่มีการสื่อสารในทางบวก สามารถประสานหรือสร้างเครือข่ายในการทำงานที่ดี และส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในงานแนะแนว การที่ครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนวมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความสามารถในการสื่อสาร ประสานงานและสร้างเครือข่ายจะสามารถส่งเสริมให้การดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานแนะแนวเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ดังที่ National Association of School Psychologists (2010) ได้กล่าวว่าครูแนะแนวควรมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและครอบครัว ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาการของนักเรียน และเกิดความร่วมมือในการพัฒนาแนวทางปฏิบัติสำหรับครอบครัว เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ พัฒนาการด้านสังคม และสุขภาพจิตของนักเรียน ทั้งนี้รวมถึงการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง โรงเรียน และหน่วยงานในชุมชน เพื่อผลลัพธ์ทางวิชาการในการช่วยเหลือโดยสอดคล้องตามความต้องการของผู้เรียน

2. การเสนอแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 พบว่าในส่วนของครูแนะแนวควรมีการกำหนดพันธกิจและวิสัยทัศน์ของงานแนะแนวอย่างชัดเจน มีการส่งต่องานหรือถ่ายทอดงาน มีการเข้ารับการฝึกอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจและพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาครูแนะแนว และมีการสร้างเครือข่ายทั้งกับบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมหรือพัฒนาครูแนะแนว ทั้งนี้ครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนวคือบุคลากรที่ปฏิบัติงานโดยตรงกับผู้รับบริการหรือนักเรียน ซึ่งหากครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนวได้มีการพัฒนาความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้อง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับเครือข่าย โดยมีการสร้างเครือข่ายในการทำงานก็จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาครูแนะแนวให้สามารถปฏิบัติงานแนะแนวได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งในศตวรรษที่ 21 นั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนวต้องมีการหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของตน สามารถปฏิบัติงานแนะแนว เอื้ออำนวยผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจตนเอง ทั้งทางด้านการศึกษา อาชีพ และการดำเนินชีวิตได้อย่างสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ดังที่ Ruangrong et al. (2013) ได้กล่าวถึงแนวทางและความเป็นไปได้ในการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 โดยการพัฒนาตนเองของครูควรต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เนื่องจากข้อมูลข่าวสารเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงควรแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการแสวงหาความรู้ด้วย และสอดคล้องกับที่ Jan (2017) ได้กล่าวว่าการครูในศตวรรษที่ 21 ควรเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อนำเทคโนโลยีมาสร้างเป็นสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ของนักเรียน ทั้งนี้

เทคโนโลยีมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา การเรียนรู้สิ่งใหม่จึงเป็นสิ่งที่สำคัญมากทั้งสำหรับครูรุ่นใหม่และครูที่สอนมานานแล้ว

สำหรับบทบาทของผู้บริหารหรือโรงเรียนนั้นพบว่าควรเป็นผู้นำในการกำหนดพันธกิจและวิสัยทัศน์ของงานแนะแนวให้ชัดเจน โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนางานแนะแนวและทิศทางของการแนะแนว มีการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จของครูแนะแนว มีการกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมระบบพัฒนาครูแนะแนว ทั้งแผนพัฒนาบุคลากรและสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ รวมถึงมีการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันทำงาน โดยมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาครูแนะแนว มีการยกย่อง เชิดชูครูแนะแนวที่มีผลการปฏิบัติงานด้านงานแนะแนวดีเด่น ทั้งนี้ผู้อำนวยการหรือผู้บริหารโรงเรียนคือบุคคลหนึ่งที่สำคัญต่อการกำหนดนโยบายหรือมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนวในโรงเรียน ซึ่งหากผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญต่อการพัฒนาครูแนะแนวก็สามารถส่งเสริมให้ครูแนะแนวมีความพร้อมและมีศักยภาพต่อการปฏิบัติงานแนะแนวได้ต่อไป ดังที่ Chatmaneerungcharoen and Thongnoppakhun (2012) อ้างถึงใน Aroonsuksawang (2014) ได้กล่าวเกี่ยวกับการพัฒนากรอบความคิดที่ครอบคลุมเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในส่วนของส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ไว้ว่าควรได้รับการสนับสนุนจากบุคลากรและสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้ออำนวยให้การเรียนการสอนบรรลุผล และสร้างโอกาสในการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยี เครื่องมือหรือแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับที่ Department of Academic Affairs, Ministry of Education (2003) อ้างถึงใน Sameergun (2010) ได้กล่าวถึงบทบาทความรับผิดชอบในงานแนะแนวในส่วนของผู้บริหารศึกษาไว้ว่า ผู้บริหารที่ดีควรมีบทบาทเป็นผู้ริเริ่มหรือสนับสนุน อำนวยความสะดวก และกระตุ้นจิตใจให้ทุกฝ่ายเกิดความร่วมมือกัน มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง สร้างแรงจูงใจ ให้แรงเสริม ตลอดจนกำลังใจในการปฏิบัติงาน จัดหาปัจจัยสภาพแวดล้อม สถานที่ อุปกรณ์ งบประมาณที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และมีการติดตามกำกับดูแล เพื่อให้การดำเนินงานแนะแนวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ในส่วนหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับครูแนะแนวพบว่าควรมีระบบและกระบวนการผลิตครูแนะแนวที่มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยมีวุฒิการศึกษาที่สอดคล้อง มีการกำหนดบทบาทความรับผิดชอบอย่างชัดเจน จัดอบรมด้านการแนะแนว สร้างเครือข่ายระหว่างครูแนะแนวและเครือข่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการจัดทำคู่มือ ฐานข้อมูล สื่อ หรือนวัตกรรมที่สนับสนุนการปฏิบัติงานและเป็นการพัฒนาครูแนะแนว ทั้งนี้การสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานแนะแนวทั้งในส่วนของนโยบายหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณลักษณะของครูแนะแนว โดยมีบทบาทในการส่งเสริมทั้งความรู้ ความสามารถ และทักษะที่สำคัญต่อการปฏิบัติงาน รวมทั้งมีบทบาทสำคัญในการสร้างเครือข่ายและนวัตกรรมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาความสามารถและศักยภาพของครูแนะแนว ซึ่งหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาครูแนะแนวย่อมสามารถขับเคลื่อนให้ครูแนะแนวเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของนักเรียนในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับที่ Ruangrong et al. (2013) ได้กล่าวถึงแนวทางและความเป็นไปได้ในการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21

ในส่วนของนโยบายไว้ว่าจัดการศึกษาในประเทศไทยต้องมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์โลก ไม่เพียงเฉพาะครูเท่านั้นแต่รวมถึงการพัฒนาทั้งระบบให้เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคสมัยใหม่ด้วย โดยควรมีการกำหนดหน่วยงานการพัฒนาครูอย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ มีการกำหนดมาตรฐานอาชีพครู โดยเฉพาะความรู้ความสามารถด้านมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู มีการนำเทคโนโลยีทางไกลมาช่วยในการพัฒนาครูเพื่อถ่ายทอดความรู้และทักษะที่สำคัญให้กับครูทั่วประเทศ โดยอาจอยู่ในรูปแบบของเว็บไซต์ฝึกอบรมหรือวิดีโอคอนเฟอเรนซ์ รวมทั้งควรส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตตลอดจนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับผู้อื่น ดังที่ Chatmaneeerungcharoen and Thongnoppakhun (2012) อ้างถึงใน Aroonsuksawang (2014) ได้กล่าวถึงการพัฒนากรอบความคิดที่ครอบคลุมเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่าจำเป็นต้องสร้างระบบส่งเสริมทักษะเฉพาะด้านองค์ความรู้ ความชำนาญการ และการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้การพัฒนาทางวิชาชีพควรเน้นการสร้างครูให้เป็นผู้ที่มีทักษะความรู้ ความสามารถในการบูรณาการ มีการใช้เครื่องมือและกำหนดยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในชั้นเรียน และสร้างให้ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์และกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นยุคแห่งการสร้างสมรรถนะทางวิชาชีพให้เกิดขึ้นกับครู เพื่อเป็นต้นแบบ (Model) แห่งการเรียนรู้ของชั้นเรียนที่จะนำไปสู่การสร้างทักษะการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ และสร้างให้เกิดต้นแบบที่มีการพัฒนาทางวิชาชีพได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน นอกจากนี้ควรสนับสนุนให้มีการแบ่งปันความรู้ระหว่างชุมชนทางการเรียนรู้โดยการใช้ช่องทางที่หลากหลายในการสื่อสาร

สรุปผลข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

1.1 การศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 พบว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ จรรยาบรรณหรือบทบาทหน้าที่ ความรู้และทักษะ บุคลิกภาพ และมนุษยสัมพันธ์ในหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจึงควรมีการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการจัดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีทิศทางหรือเป้าหมายที่สอดคล้องกับคุณลักษณะ ซึ่งหากครูแนะแนวในระดับมัธยมศึกษาที่มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 แล้ว ย่อมส่งผลให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รวมทั้งเป็นการป้องกันช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ตลอดจนส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การศึกษาแนวทางส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ซึ่งพบว่าผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาครูแนะแนวนั้น ได้แก่ ตัวครูแนะแนว ผู้บริหาร รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานแนะแนว แต่ละภาคส่วนจึงควรมีการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย หรือทิศทางในการพัฒนาครูแนะแนวอย่างชัดเจนโดยสอดคล้องกับคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 และความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งมีการสนับสนุนให้เกิดการประสานและร่วมมือกันเพื่อพัฒนาครูแนะแนวอย่างเต็มที่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะและแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 นั้น ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในสถานศึกษาในระดับอื่น ๆ เช่น ประถมศึกษา มหาวิทยาลัย เพื่อสามารถเป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณลักษณะของครูแนะแนวหรือผู้ที่ทำงานแนะแนวได้อย่างสอดคล้องกับบริบท หรือความต้องการของผู้เรียนตามระดับชั้นหรือช่วงวัยที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- Aroonsuksawang, T. (2014). *Factors affecting ability to use English by skill 21st century learning of Mathayomsuksa 6 students in secondary education service areas Bangkok district 2 to support the entry into the ASEAN Community* [Master's thesis, Silpakorn University]. Silpakorn University.
- Benjawan, C. (1999). *Characteristics of guidance teachers according to the expectations of students in Mathayom 3 at Phraharuthai School Chiang Mai province* [Master's thesis, Chiang Mai University]. Chiang Mai University.
- Cristina, I.G., & Mihaela, N.A. (2015). A reseacher on the educational counseling and career guidance in Romania. *European Scientific Journal, Special edition*(2), 28-33.
- English, H.B., & English, A.C. (1970). *A comprehensive dictionary of psychological and psychoanalytical terms*. Longmans, Green and Co.
- Funchian, N. (2019). *Being a teacher who guides students with good knowledge*. <https://www.trueplookpanya.com/education/content/70815/-teaartedu-teaart-teaarttea->
- Jan, H. (2017). Teacher of 21st Century: Characteristics and Development. *Humanities and Social Sciences*, 7(9), 50-54.
- Komchadluek. (2014). "Guidance teacher" new era to solve knowledge build a child's life in complete. www.komchadluek.net/news/detail/42392
- National Association of School Psychologists. (2010). *Standards for graduate preparation of school psychologist*. Bethesda: M.D.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2016). *Economic development plan and National Society No. 12 (2017-2021)*. <https://www.nesdc.go.th/download/plan12/สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่12.pdf>
- Ruangrong, P., Jirawongpong, P., Manjam W., Somyaron W., Muendet S., & Srisurat C. (2013). *Educational technology and Thai teachers in the 21st century*. (research report). Phitsanulok: Naresuan University.
- Salika knowledge sharing space. (2020). *Share experiences from real guidance teachers who are hiring boats in the 4.0 era, how to understand children in the digital age*. <https://www.salika.co/2020/08/19/guidance-teacher-education-4-0/>
- Sameergun, S. (2010). *Roles and desirable characteristics of guidance teachers as expected of students in Mathayom 3, San Kamphaeng School Chiang Mai Province* [Master's thesis, Chiang Mai University]. Chiang Mai University.
- Shertzer, B. & Lincon, J.D. (1979). *Fundamentals of individual appraisal*. Houghton Mifflin.
- The Guidance Association of Thailand. (2015). *Guidance standards*. http://www.thaiguide.net/download/std_guide/มาตรฐานการแนะแนว.pdf